

Visie kunst voor de Noord/Zuidlijn
Van wijk tot wereld

QKunst
Visschersplein 120
3511 LX Utrecht

Ontwerp:	Nacken Producties
Impressies stations:	Bentham Crowel Architecten BV bna
Foto station Zuid:	website Noord/Zuidlijn
Verfijning visie:	QKunst in opdracht van de gemeente Amsterdam, Dienst Metro

Visie kunst voor de Noord/Zuidlijn

Van wijk tot wereld

Amsterdam kent een lange traditie als het gaat om kunst in de publieke ruimte. Ook in de metrostations van de Noord/Zuidlijn zal de stad het culturele leven uitdragen. Voor de reiziger biedt kunst op de stations identiteit, oriëntatie en een veraangenaming van de reis. Voor de kunstenaars kan een opdracht binnen dit bijzondere project het oeuvre bestendigen of grensverleggend werken. En aan de metrolijn voegt een verrassende en interessante reeks kunstwerken een grootstedelijke uitstraling toe.

Uitgangspunten

De Noord/Zuidlijn volgt waar mogelijk de historische infrastructuur van de stad. Het ontwerp van de stations door Benthem Crouwel architecten faciliteert een vlotte doorstroming van de reizigers. De gebruikte materialen reflecteren zoveel mogelijk licht. De relatief sobere architectuur van de stations leent zich bij uitstek voor geïntegreerde kunst. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten benoemd: de kunst dient te integreren met de architectuur, de plek te verrijken en een sfeerbepalend karakter te hebben. De permanente kunst moet getuigen van monumentaliteit, een sterke beeldtaal en overtuigende zeggingskracht.

Schatkamer

De thematiek voor de kunst sluit aan bij de natuurlijke bedding van de metrolijn door de stad. Bij alle stations, zowel de ondergrondse stations Centraal Station, Rokin, Vijzelgracht, De Pijp en Europaplein als de bovengrondse stations Noord, Noorderpark en Zuid, putten de kunstenaars uit de schatkamer van de bovengrondse stadsomgeving. Dit zal de ervaring van samenhang tussen

de verschillende stations vergroten. Het toevoegen van één overkoepelende gedachte versterkt bovendien de herkenbaarheid van de lijn als geheel. En maakt van de Noord/Zuidlijn een écht Amsterdamse metrolijn.

Van wijk tot wereld

Elk gebied rond de stations heeft zijn eigen karakteristieken en elk station kent verschillende typen gebruik. De lijn als geheel zal een divers gezelschap aan reizigers vervoeren, van inwoners die de stad op hun duimpje kennen tot toeristen die voor het eerst kennismaken met Amsterdam. Hier ligt het aanknopingspunt om de artistieke richting per station te differentiëren. We reiken de kunstenaars verschillende perspectieven aan: straat, wijk, stadsdeel, stad, regio, land, Europa, wereld. Zo kunnen we de karakteristieken van de verschillende bovengrondse stadsomgevingen uitvergroten en een brede doelgroep aanspreken.

Deze differentiatie voegt ook een betekenislaag toe. Door verbanden te leggen tussen Amsterdam en de regio of tussen Amsterdam en andere wereldsteden bijvoorbeeld.

Bovendien sluit de differentiatie aan bij de functie van de Noord/Zuidlijn: een betere ontsluiting van Amsterdam op elk genoemd schaalniveau. Zeker wanneer de lijn in de toekomst mogelijk wordt doorgetrokken naar Purmerend/Zaanstad enerzijds en Schiphol/Hoofddorp anderzijds.

De perspectieven worden nadrukkelijk niet opgebouwd van klein naar groot; aard en gebruik van de plek zijn bepalend. Bijvoorbeeld wereld niet bij het laatste station Zuid, maar bij het Centraal Station, waar alle toeristen Amsterdam binnenkomen. Wijk niet bij het tweede station Noorderpark maar bij station De Pijp, dat middenin de populaire wijk ligt. Zo blijft het reizen met de Noord/Zuidlijn verrassend, ook als je maar enkele stations aandoet. Bij de koppeling van de perspectieven aan de stations houden we rekening met de (on)mogelijkheden van de verschillende kunstlocaties.

Noord | regio

Van *Station Noord* zullen naar verwachting dagelijks zo'n 42.500 passagiers gebruik maken. Rondom Station Noord is een flinke stedelijke ontwikkeling gaande met het masterplan Centrum Amsterdam Noord en de nieuwe ROC, belangrijk voor het gebruik van het station. Station Noord biedt de reizigers aansluiting op een busknooppunt naar de regio: Waterland, Purmerend, Volendam, Zaanstad. Grootstedelijke dynamiek en een oer-Hollands landschap worden door de Noord/Zuidlijn nog dichter bijeen getrokken.

Deze plek, waar veel vernieuwing gaande is, nodigt uit tot het zichtbaar maken van historische verhalen. Over het water als zegen en vloek bijvoorbeeld, over de dialoog tussen stad en platteland, kortom over de stad Amsterdam bekeken vanuit het perspectief van de regio.

Op station Noord is de perronvloer een geschikte locatie om in het platte vlak te werken of om een effect op te bewerkstelligen. De indrukwekkende stationskap biedt beperkt mogelijkheden voor de plaatsing van driedimensionaal werk.

Noorderpark | stadsdeel

Rondom *Station Noorderpark* komen verschillende karakteristieken van Noord samen: de arbeiderswijken aan weerszijden van het station zijn representatief voor de tuindorpen even verderop; een stukje van de creatieve industrie in opkomst die Noord kenmerkt ligt op loopafstand; twee van de parken van Noord liggen aan weerszijden van het station. Noorderpark zal een belangrijke toegang worden voor festivals in het samen te voegen park. Toch zal het station met 21.000 passagiers per dag het minst drukke station zijn van de Noord/Zuidlijn. Direct na het station duikt de reiziger het IJ onderdoor. De (handels)verbinding van IJ en Noordhollandsch Kanaal via de Willemsluizen is vanaf het viaduct voor de reiziger zichtbaar, net als de kap van het Centraal Station in de verte die het IJ juist als scheiding doet aanvoelen tussen Noord en Centrum. Deze verbinding/scheiding en het gegeven van arbeid en (nieuwe) industrie bieden interessante aanknopingspunten om een karakteristiek beeld te schetsen van het stadsdeel. Ook het recreatief groen in

de tuindorpen, volkstuinen en parken kan een interessant aanknopingspunt zijn, niet in de laatste plaats in verband met de herkenbaarheid van station Noorderpark. Het platte vlak van de perronvloer is een geschikte locatie, met accent op de ruimte aan het doodlopende einde van het perron. Hier is naast 'plat' werk ook ruimte voor driedimensionaal werk.

Centraal Station | wereld

Het *Centraal Station* bevindt zich onder het stationsgebouw van Cuypers en Van Gendt. Cuypers ontwierp het station als uitnodigende stadspoort voor de reiziger en die functie heeft het nog steeds voor de internationale toeristen, dagjesmensen en forensen die er gebruik van maken. Dagelijks zullen naar verwachting 80.000 mensen via dit metrostation reizen. De Noord/Zuidlijn zal de oriëntatie van het station veranderen: de IJ-zijde is niet langer de 'achterzijde'.

Het nationale icoon dat architect Cuypers indertijd ontwierp, met aan de gevel allegorieën over Amsterdam als internationale handelsstad, vraagt om een actuele tegenhanger op het onderliggende metrostation. Een tegenhanger die de internationale mengelmoe van bezoekers en bewoners echoot. Amsterdam in het licht van de wereld.

Op Centraal Station worden twee opdrachten verstrekt voor twee verschillende locaties:

1. De lange wand van de verdeelhal, waar het actuele beeldverhaal kan worden gevisualiseerd in het platte vlak.
2. Twee grote schuine wanden aan weerszijden van het spoor in de zogenoemde 'kathedraal', een hoge grote ruimte één niveau onder de verdeelhal, die toegang geeft tot de perrons; hier is ruimte voor een twee- tot driedimensionaal kunstwerk.

Rokin | stad

Op *Station Rokin* maken de 700.000 archeologische vondsten het verhaal van de oorsprong van de stad tastbaar. In heel bijzondere voorwerpen, maar vooral ook in alledaagse objecten. De dagelijkse handel en wandel van destijds met beurs, markt en kroeg is eigenlijk niet veel anders dan waar de reizigers het station Rokin nu voor zullen gebruiken: winkelen, verpozen, uitgaan. De verbeelding van hedendaagse (data)verzamelingen en alledaagse voorwerpen uit de stad, oftewel toekomstige stadsarcheologie, kunnen als inspiratiebron dienen voor een actuele en prikkelende verbeelding van de stad.

Op Station Rokin wordt één opdracht verstrekt voor twee verschillende locaties:

1. Tussen de roltrappen komt een ruimtelijke installatie waarin de bulkvondsten o.l.v. Bureau Monumenten en Archeologie gepresenteerd worden. Een kunstenaar of ontwerper wordt uitgedaagd de historie van de objecten ook in één gebaar beleefbaar te maken.
2. Op de lange perronwanden aan de overzijde van de sporen is ruimte voor een tweedimensionale verbeelding van de stad aan de hand van verzamelingen.

Vijzelgracht | straat

Station Vijzelgracht biedt toeristen, cultuurliefhebbers en omwonenden toegang tot de bijzondere architectuur en stedenbouw van de grachtengordel, het museumplein, stadsarchief De Bazel, FOAM, Museum van Loon en de galeries aan de Lijnbaansgracht. In het rijke culturele verleden en heden dat de omgeving weerspiegelt, spelen de ondernemende en artistieke bewoners van Amsterdam een belangrijke rol. Het zijn de bouwers, architecten, kunstenaars en artiesten die de straten kleur geven en al dan niet tastbaar hebben bijgedragen aan het Amsterdam van nu. Hier is een ode aan het grote in het kleine op zijn plaats: Amsterdam op het niveau van de individu, de straat.

Een publieke wens gaat voor station Vijzelgracht in vervulling met het *Shaffy Art Project*, waarvoor kunstenaars zich konden aanmelden. De kunstenaars worden hier uitgedaagd (de betekenis van) Shaffy in een bredere context te plaatsen. De locatie: de glazen wand boven de roltrappen.

De Pijp | wijk

Station De Pijp zal gebruikt worden voor woon-werkverkeer en door dagjesmensen die afkomen op de Albert Cuypmarkt. Het station onder de Ferdinand Bolstraat ligt middenin één van de meest geliefde wijken van Amsterdam. Een mengelmoes van Albert Cuyp en Hema, toko en trendy horeca, volksbuurt en yuppenwijk. Een ideale schatkamer voor een kunstenaar om op onderzoek uit te gaan. Wat maakt De Pijp vroeger, nu en in de toekomst bijzonder, welke sfeer kenmerkt de wijk?

Bij station De Pijp wordt één opdracht verstrekt voor twee verschillende locaties:

1. De ruimte vóór de dragende pilaren en naast de nachtafsluiting.
2. De lange wand in de verdeelhal, waar ruimte is voor tweedimensionaal, 'luchtig' werk.

Europaplein | Europa

Station Europaplein vormt de toegang tot de RAI en het ROC en tot de Amsterdamse School architectuur van de Rivierenbuurt. De RAI staat internationaal hoog aangeschreven en trekt veel buitenlandse bezoekers. Het complex huisvest de meest uiteenlopende evenementen: van huishoudbeurs tot Aquatech, van HISWA tot juristencongres, van Horecava tot een bijeenkomst over nieuwe kankertherapieën. De RAI is een plek waar veel verschillende talen gesproken worden, van land en vak. Interessante aanknopingspunten om Amsterdam te bekijken uit Europees perspectief.

Station Europaplein is een relatief eenvoudig ontworpen station met lange wanden direct grenzend aan het perron. Deze wand(en) is (zijn) de locatie voor tweedimensionaal werk.

Zuid | Nederland

Het eindstation *Zuid* wordt een druk knooppunt van trein, tram, bus en autoverkeer met de straks ondertunnelde A10. Het station ontsluit naast de kantoren op de Zuidas ook de Vrije Universiteit en de ACTA, een samenwerking tussen de twee universiteiten die Amsterdam rijk is. De Zuidas moet hét internationale zakencentrum van Nederland worden. De sfeer van de zakelijke hoogbouw is internationaal gezien uitwisselbaar. Bijzonder is de ontmoeting tussen zakenleven en wetenschap door de aansluiting van de nieuwe campus van de VU op de Zuidas. Zo wordt Zuid het knooppunt van verkeer, business en wetenschap; brandpunt van mobiliteit, macht en kennis in Nederland.

Station Zuid is nog niet ontworpen en voor dit station is dan ook nog geen locatie benoemd. De selectie van kunstenaars voor dit station zal later plaatsvinden.

© QKunst 2012